

КОНЦЕПТ СПОРТУ У РАКУРСІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД СПОРТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ - АНТРОПОЛОГІЇ, ОНТОЛОГІЇ ТА АРТ-ТЕРАПІЇ

© Білогур В. Є.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
(Мелітополь, Україна) E-mail: bilovlada@mail.ru, ORCID 0000-0001-9041-7050

Анотація. *Актуальність дослідження* в тому, що проаналізовано концепт спорту у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії та умови його становлення. *Концепт спорту у ракурсі у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії є результатом становлення спортивної людини, загартування тіла людини та досягнення його спортивних результатів.* **Постановка завдання** – спортивний менеджмент є основою формування суспільства, у якому витребуваним є спорт як економічний, соціальний і культурний феномен глобалізованого суспільства. Даний тип суспільства потребує розвитку концепту спорту та його вpleтання в культурну практику спортивного менеджменту. **Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Ми спираємося на авторів, що досліджували спорт як феномен, що виступає чинником становлення і розвитку особистості. Проблема самовизначення особистості як філософська проблема розглядається в філософських доробках С.К'єркегора, К.Ясперса, М.Хайдеггера, Ж.-П Сартра, А.Камю, Е.Фромма. **Виділення недосліджених частин загальної проблеми** – концептуалізація концепту спорту як об'єкта і суб'єкта спортивного менеджменту. **В основі дослідження** – концептуалізація базових схем антропології, онтології та арт-терапії в системі міждисциплінарного простору як фактор формування загартованої і цілісної спортивної особистості. **Постановка завдання** – використання підходів, зокрема антропологічного, онтологічного і арт-терапевтичного, що дозволили розглянути спорт як важливий економічний, соціальний і культурний феномен, направлений на становлення спортивної людини як цілісної істоти. **Виклад основного матеріалу.** Проаналізовано місце і роль концепту спорту як нового наукового напрямку та дисципліни спортивного менеджменту. В основі спортивного менеджменту – розвиток спортивної людини, використання антропологічних, онтологічних та арт-терапевтичних засад для формування цілісної концепції спортивної людини. Досліджено, що творчість, гра і спорт - це універсальні функції людини, які приводять до реалізації різноманітних форм самобутності ствердження і розвитку людського організму, зумовлюють формування спортивної людини. З'ясовано, що спортивний менеджмент формує модель розширення впливу спорту на всі сфери життєдіяльності суспільства. Виявлено сутність спорту як головної детермінанти впливу на розвиток спортивної особистості. **Висновки** - розкрито концепт спорту у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії, в основі яких ствердження спортивної домінанти та її культивування в спортивному менеджменті.

Ключові слова: концепт спорту, антропологія, онтологія, арт-терапія, спортивний менеджмент, спортивна людина

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Концепт спорту у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії представляє собою глобальне і широкомасштабне явище, що проникло в усі сфери життєдіяльності соціального організму спортивного менеджменту. Аналіз концепту спорту у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії примушує нас звернутися до людини, глибинної суті міжлюдських відносин, виступає як феномен культури і міжкультурного спілкування,

породженого епохою глобалізації. Концепт спорту у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії є основою спортивного менеджменту, що виступає галуззю сучасного філософського знання, стоїть в ряду таких наук, як філософія релігії, філософія мистецтва, філософія науки, філософія спорту тощо.

Концепт спортивного менеджменту у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії слід визначити як соціальний і культурний феномен, місце і роль якого в сучасному суспільстві є надзвичайно великою. В його основі - внутрішній світ людини-спортсмена, що виступає у якості суб'єкта

спортивної діяльності; характер відносин, які формуються в контексті соціальної взаємодії у сфері спорту і спортивних відносин. Питання «що таке концепт спорту у ракурсі у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії» потребує характеристики внутрішнього світу тих індивідів, які у якості учасників витягнуті в сферу даної діяльності, а також потребують відповіді на питання про структуру і характер тих відносин, що складаються у сфері спорту.

У свою чергу концепт спорту у ракурсі у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії потребує знань з педагогіки, психології, соціології, навіть економіки і менеджменту, так як потребує проникнути у сутність глибинно-екзистенційних смислових процесів, що лежать в основі спорту та спортивної діяльності та потребують умілого керування цими процесами. Тому методологічними засадами аналізу концепту спорту у ракурсі у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії ми визначимо такі методологічні засади, як феноменологічний, екзистенційний, антропологічний, аксіологічний, герменевтичний.

Сучасний спорт як самопроекція розвитку створює передумови для включення індивіда у складні переплетіння його життя і соціальних зв'язків, намагається проектувати таку модель життєдіяльності особистості, в якій акцентується вимога вільного самоздійснення вибору. Сучасний спорт може розглядатися як найважливіша умова природного розвитку людської історії, осмислення всезагального і особливого як фундаментальних вимірів людського способу буття. Сучасний спорт виявляє залежність людського взаємодіяння і взаємодії від розвитку сутнісних сил особистості і здібностей людини. В цьому виявляється онтологічна та аксіологічна функції спорту, які виступають важливим фактором деавтоматизації онтологічних засад спорту та його стандартів і втілення у безпосередній діяльності індивіда як сублімативного вираження індивідуальної і соціальної життєдіяльності людини. Характерною рисою модусу спортивного буття являється внутрішня активність, продуктивне використання власних людських потенцій. Реалізація цього модусу пов'язана з відмовою від егоцентризму, індивідуалізму й передбачає не відчужену від суб'єкта активність. Історія - це процес розлюднення людини: ідея соціальності повинна бути поєднана з людською природою, людськими потребами. Тому

Е.Фромм неухильно розвиває тему людської сутності як тему реалізації продуктивного начала. Людина відкрита для самореалізації, самоудосконалення, у ній прихований ще не розкритий потенціал, основні мотиви поведінки людини слід шукати в соціокультурних факторах та факторах, націлених на самоудосконалення людини [4, 257-275].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Не випадково віра в постійне удосконалення людини була лейтмотивом багатьох філософських уявлень: «гомо космікус» Ціолоковського, есхатологія Тейяр де Шардена, креативістська концепція цілісної особистості Л.Карсавіна, гіперіндивідуальність В.Налімова, креативістська модель людини Х.Ортеги-і-Гассета та ін. Ці теорії стають гіпотезами для наукової теорії особистості.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Постановка завдання. У глибинних сферах спортивного життя людини, у континуумах її духовно-моральної, фізичної, підсвідомо-раціональної, ірраціональної і антробіологічної суб'єктивності можна відшукати справжні основи спортивної особистості, надаючи їм іманентно-суб'єктивне вираження сутніх сил людини як творця спортивного світу і культури. З кожною новою епохою особистість-спортсмен ніби зникала у сучасній цивілізації, і це зникнення актуалізує ще більше місце і роль особистості-спортсмена в умовах глобалізованого світу. Сьогодні філософська антропологія, говорячи про спортивний менеджмент, займає проміжне місце між біологічними науками й екзистенціальною філософією, елементи яких вона використовує для пояснення проблем спортивного буття та спортивної людини.

Мета наукового дослідження є формування концептуальних засад концепту спорту у ракурсі у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії.

Дана мета реалізується у низці поставлених завдань:

- проаналізувати ідею про те, що сучасний спорт як продукт культурно-історичної екзистенції є одним із способів (шляхів) осмислення людиною свого буття;

- розкрити сутність сучасного спорту, який позначає широке коло предметної діяльності, яка протиставляється звичайній, утилітарній, практичній, і в той же час є утилітарною діяльністю;

- виявити, що творчість, гра і спорт - це універсальні функції людини, які приводять до реалізації різноманітних форм самобутності

ствердження і розвитку людського організму під час виконання спортивних практик;

- обґрунтувати, що спорт являє собою амбівалентну сферу людської життєдіяльності, який, з однієї сторони, стимулює до миролюбності, являючись свого роду способом сублімації агресивних настроїв; а з іншої, в ньому можна побачити джерело агресії і пов'язаної з нею конфліктної поведінки.

Об'єкт дослідження – концепт спорту як складний соціальний, культурний та економічний феномен.

Предмет дослідження - теоретико-методологічні засади антропології, онтології та арт-терапії, що впливають на розвиток сучасного спорту, в контексті яких можливо глибоко проаналізувати спорт та спортивну людину.

Методологія

Наукова новизна дослідження

Дане наукове дослідження передбачає звернення до соціально-філософського смислу сучасної спортивної людини, щоб надати аналіз смислових характеристик (індивідуальних і соціальних) спортивного буття як вираження індивідуальної і соціальної життєдіяльності людини [5, 208с.].

Виклад основного матеріалу

Філософська антропологія – це наука про генезис та еволюцію фізично-анатомічної конструкції людини (у нашому випадку спортивної людини), біологічно-расові модифікації індивіда людського роду та поширюється на такі розділи, як анатомічна конструкція людини, антропогенез і антропосоціогенез, морфологія людини, динамічна еволюція людського роду. Філософська антропологія як об'єкт свого дослідження виділяє сферу «концепт спортивного буття», тобто природи спортивної людини, спортивної індивідуальності, властивостей природи спортивної людини. Завдяки антропологічному принципу здійснюється можливість прояснення природи спортивної людини, спортивного світу, через який проявляється спортивне буття, зрозуміти спортсмена як унікальний прояв спортивного духу і творця спортивної культури. Е.Фромм утверджує ідею цілісності людини, тому що людська природа мінлива в історичному плані, її розвиток залежить від соціально-історичних факторів [1].

Якщо для З.Фрейда людина - це лише реалізація біологічно зумовлених прагнень, реакцій, імпульсів або їх фрустрації, то Е.Фромм вбачає основну проблему при вивченні

особистості в тому, щоб зрозуміти ставлення людини до світу, її самовизначення в умовах амбівалентності вибору. Життя людини, згідно з Е.Фроммом, - це не тільки статистична адаптація (набуття звичок, навичок, елементів інформації), але насамперед динамічна адаптація, яка передбачає розвиток духовних, інтелектуальних сил і можливостей людини, які потребують фізичного удосконалення всіх людських якостей.

Квінтсенцією наукового пошуку є положення: чим вищий рівень самосвідомості індивіда, тим частіше він звертається людина до свого «Я», тим частіше відшукує закон для своїх дій у самому собі [2, 320с.]. І, навпаки, чим менш розвинута людина, тим частіше вона звертається у пошуках цього закону до інших, переживаючи свої душевно-креативні страждання. «Дух у людині марить!», - говорить С.К'єркегор, - і чим більш духовною є людина, тим більше вона піддається своєму власному виборі. Справжнє існування людини – це подолання пригніченого стану, зумовленого залежністю від суспільства; свідомий вибір свого місця в житті, відчуття себе хазяїном своєї долі; справжній пошук свого «Я» [2].

Через різноманітність підходів філософська антропологія намагається пізнати: що таке спортивна людина в її повноті і цілісності; які джерела є змістом спортивного життя; які шляхи сприяють гармонійному розвитку людини. Онтологічна реальність спорту та спортивної особистості, згідно з психоаналізом, зміщується в область психіки, так як психічне у розвитку спортсмена має свою власну природу і підпорядковується особливим закономірностям. Природа людини-спортсмена – це, насамперед, несвідоме, адитивність психофункцій і психопроектів, що репродукується в актах свідомості і підсвідомості. Неврози З.Фрейда намагався лікувати за допомогою самосвідомості і ця його теорія підходить для аналізу проблем спорту.

Сама природа людини-спортсмена пізнається завдяки методології і методики підходу до окремо взятої особистості-спортсмена у їх страхах, фобіях, психоаномаліях, неврозах, депресіях. З.Фрейд вважає, що розбудити несвідоме, у тому числі і спортсмена, можна різними способами: гіпноз, транс, підсвідомість, інтуїція. Доступ до власної підсвідомості людини-спортсмена відкриває нові можливості і нові сили, які необхідні спортсмену: пробуджується інтуїція, розвивається сенсорна система, спортсмен отримує здатність для себе відкрити справжні

Концепт спорту у ракурсі теоретико-методологічних засад спортивного менеджменту - антропології, онтології та арт-терапії

сили, підсвідомість дає спортсмену силу і натхнення, якщо проникнути у сутність свідомості і підсвідомості.

Підсвідомість – це дійсний союзник спортсмена у змаганнях, коли слід перемагати свого суперника. Величезна заслуга З.Фрейда у тому, що він виявив істотну роль підсвідомого в детермінації поведінки особистості, що підходить і для спортсмена, продемонструвавши складність підсвідомого як центрального особистісного цілеутворення. Ядро особистості, на його думку, – це сукупність природних потягів, які знаходять вираження через вітальні (спортивні) сили людини. Е.Фромм, як один з представників неофрейдизму, намагався знайти спроби розв'язання проблеми дихотомії людського існування, ліквідації різних форм відчуження людини, визначаючи шляхи оздоровлення соціуму й особистості. Е.Фромм стверджував, що в ході еволюційного процесу людина частково втрачає «безпосередню інстинктивну основу» і набуває нових якостей, які є продуктом культури та соціального середовища. Людське існування у світі спорту – це насамперед задана тотальність внутрішніх потенцій, які індивід повинен розвивати, що закладені у людській природі. Справжнє життя спортсмена – це існування людини за принципом буття, свободи, незалежності, критичності розуму, активності.

У спорті людина виходить за межі "відведеної для неї природи", долає необхідність об'єктивних умов життя, виходить за їх межі, розширяє свої можливості, здібності, потенції. Тому сучасний спорт являє собою "царство рафінованої свободи", модус становлення особистості, загальнобуттєвий екзистенційний спосіб буття. Через гру людина "пропускає" все своє життя, в спорті людина "програє" саму гру. Е.Фінк допускає, що спорт є більш суттєвим, чим праця, влада, любов [3].

В сучасному спорті як синкретичній діяльності людина здійснює зв'язок з дійсним та ірреальним, об'єктивним і суб'єктивним, спорт є найбільш адекватним визначенням гри. Основним полем реалізації сучасного спорту виступає духовний світ людини. Сучасний спорт як продукт культурно-історичної екзистенції є одним із способів осмислення людиною свого буття, духовного і матеріального. Тільки в сучасному спорті людина може експериментувати з собою, всіма можливими варіантами своєї суб'єктивної поведінки, з іншими учасниками спорту. Сучасний спорт як чуттєве визначення духовного стану індивіда є інструментом вільного вибору людини. Граючи, людина може немов би відсторонити своє

минуле, розпочати з "точки відліку" своє життя, минуле поєднати з сьогоденням і майбутнім, коригувати свої дії та вчинки. З грою пов'язаний процес самовиховання, самовдосконалення, утвердження людини як особистості.

Як термін, сучасний спорт включає широке коло предметів діяльності, яке протиставляється звичайній, утилітарній, практичній діяльності і слугує переживанням задоволення від самої діяльності, самого процесу гри. Для сучасного спорту важливим є стан духовної активності людини, різноманітні форми її актуалізації, врахування потенціальної різноманітності смислів життя. Можна констатувати, що існують різні види гри: 1) предметна; 2) змагальна; 3) рольова. В філософському контексті розглядаються: парадоксальність гри, соціальна цінність та неутилітарність гри; легковажність і серйозне до неї відношення; освоєння людьми різних своїх можливостей, трансцендентність [4].

Феномен сучасного спорту знаходиться в прямій залежності від буттєвих вимірів, досвіду людини, пов'язаними з чуттєвим, інтуїтивним підґрунтям людського буття. Сучасний спорт використовується в якості метафори людського життя: «Що є життя?». Говорять про економічну, політичну, соціальну, духовну різновидності спорту, спочатку в метафоричному змісті, але потім метафора спорту починає реалізовуватись. Мають місце різноманітні ігротехніки і технології, які сприяють адаптації людини до оточуючого середовища, самостійного виконання своїх ролей і статусів. Спорт виявляється найбільш важливою моделлю функціонування різноманітних зв'язків, образом рухових взаємодій, які виходять на якісно нову ступінь свого розвитку. Спорт виступає одним із найважливіших засобів функціонування і оновлення форм людських взаємовідносин, які виступають фундаментальною основою, яка забезпечує "узгодження буття", стимулює підтримання правил такого узгодження.

Спорт виявляється тим процесом, який розкриває структури взаєморозуміння між людьми, реалізуючись в архетипах і стандартах особистісної поведінки. Спорт направлений саме на подолання "розривів" соціального буття, може бути використаний як форма творчого пошуку, відходу від неефекто, пошук механізмів підвищення ефективності у всіх ланках суспільного життя. Спорт стає фундаментальним інструментом комунікації між людьми, природними і штучними системами, людиною і суспільством. Поняття спорту надзвичайно багатоманітне як багатоманітна і

сама діяльність людини. Спорт виступає як основне джерело і найвищий прояв людської свободи, слугує потребою у розвитку сутнісних сил особистості, самопізнання себе як суб'єкта творчого процесу, виявлення самодіяльності індивіда, відтворення людини у всій її багатоманітності [5].

В контексті виявлення кронструктів спорту слід назвати також творчість і гру як універсальні функції людини, які приводять до реалізації різноманітних форм самобутності розвитку людини.

Як засвідчує соціально-філософський аналіз даної проблеми, способи буттєвості ігрової практики в окремі періоди європейської культури – в Античності, Середньовіччі, Нового часу – залежали від соціальних умов, але при цьому гра впливала на соціальне та індивідуальне життя європейської людини. Визначено, що гра першочергово існувала як відтворення традиції, ритуал, що надавали їй священної цінності. Проте самовизначення гри у формі змагання повністю поглинало культурний вимір життя людини (класична Греція), але також і втрачало для нього священну і культурну цінність (пізня Греція і пізній Рим).

З іншої сторони, у розвитку ігрової практики (Олімпійські ігри, гладіаторські бої) стала проявлятися тенденція до професіоналізації і спеціалізації у силу нестійкості соціальних норм та інститутів, здатних стримувати чи знижати негативні наслідки даних устремлінь. У Середні віки було закріплено розподіл ігрової практики на дві тенденції – аристократичну і народну, у яких прямо відображалися почуттєві і духовні потреби певних соціальних верств. Аристократична ігрова тенденція розвивалася у формі рицарських турнірів і укріплювала потребу у ритуально-ігровому спрямуванні. Народна традиція в грі (гра у футбол у рамках карнавалу) характеризувалася безпосередністю і спонтанністю у своєму виникненні і розвитку і відрізнялася здатністю відображати світосприймання народного стилю, проте з акцентуацією на збереження античного ритуально-ігрового смислу [8, 160с.].

На нашу думку, актуалізація змін в ігровій практиці у Новий час виявилася можливою за рахунок розвитку самосвідомості людини, його свободи і потреб, зростання активності людини. Народження спорту було пов'язано зі зміною способу буття соціуму, коли відтворення соціального досвіду через традицію вступило місце зростаючій активності людини у індивідуальній і соціальній життєдіяльності.

Концепт спорту у ракурсі теоретико-методологічних засад спортивного менеджменту - антропології, онтології та арт-терапії

Становлення спорту як змагальності базувалося на цінностях сурової раціоналізації, спеціалізації та успішності життєдіяльності, а також представляло собою сублімативну практику самореалізації [6].

Творчість і гра як прояви свободи особистості передбачають наявність у людини вольових якостей, здібностей, мотивів, завдяки яким людина створює спортивні форми діяльності. Виявлення цих властивостей особистості, виявляє важливу роль інтуїції, несвідомих компонентів розумової діяльності, потреби особистості в самоактуалізації, розширенні її творчих здібностей. Тому творчість і гра - це вільні вияви свідомої людини, які є невід'ємною властивістю спортивної людини, є універсальною функцією, яка приводить до різноманітних форм самостворення організму, сприяючи самоудосконаленню людини. У сучасних умовах людина намагається актуалізувати пошук смисложиттєвих феноменів, здатних об'єднувати і перетворювати кризові чинники на органічну цілісність соціальних та індивідуальних вимірів власної життєдіяльності.

Сучасний спорт сьогодні – це найважливіший засіб самореалізації людини, можливість соціальної мобільності, що дозволяє людині оволодівати соціальною роллю і підвищувати свій соціальний статус. Спортивні практики стали розумітися як сублімативна форма виявлення своєї індивідуальної і соціальної життєдіяльності людини. Накінець, була реалізована можливість утвердження у спорті соціальної потреби у особистій зверхності, що стало виражатися через практики різних форм легітимації [9, С.266-323с.]. Становлення і розвиток сучасного спорту в рамках ігрових практик від архаїчного часу до сучасності знаходилося у прямій залежності від конкретно-історичних умов, визначалось соціальними цінностями, нормами і приписами окремих історичних епох. Результатом розвитку явилось формування спорту на основі гри як раціоналізованої і упорядкованої діяльності. Смісловий зміст спорту створюється однаково як суспільством, що детермінує нормативний і стандартизований характер розвитку спортивної практики та її учасниками, так і індивідом, який розглядає спорт як смисложиттєву справу, в контексті якої він має перервати узвичаєне протікання повсякденності і формувати власний смисложиттєвий світ.

Отже, практика сучасного спорту сформована новоєвропейськими цінностями раціоналізації життєдіяльності і

основоположними принципами власної професії як призначення реалізації індивідуальної і соціальної життєдіяльності, трудової діяльності як раціоналізованої діяльності, соціально корисної у рамках своєї професії, досягнення матеріальних успіхів на основі результатів власної спортивної праці. Специфічно спортивною нормою виступала і вимога раціоналізації власного тіла [6].

Концепт спорту у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії - сублімативне вираження індивідуального і соціального життя людини, у рамках якого як для індивіда, так і для соціальної групи відбувається трансформація всіх видів енергії людини для досягнення результату.

Сублімація – це центральний модус З.Фрейда, що розглядається як результат неминучого компромісу між стихійними потягам і вимогами реальності («Незадоволеність у культурі»(1938). Незадоволений інстинкт, за Фрейдом, переходить у несексуальну духовну психічну енергію, що є будівельним матеріалом особистості. Визначення спорту як смисложиттєвого феномена людської життєдіяльності допомагає виявити потаємний потенціал спортивної діяльності, яку можна використати для удосконалення індивідуального і соціального життя людини (спорт як національна ідея, спорт як спосіб соціальної ідентифікації людини з соціумом).

Спортивний менеджмент як управління індивідуальною і соціальною життєдіяльністю направлений на вільний вибір людиною себе у спортивній діяльності, досягнення автентичності свого буття, що досягається завдяки умілому керуванню як зі сторони індивіда, так і менеджерів.

Спортивна перемога – це свобода, яку індивід отримав над собою, це щось таке, що не можна пізнати і детермінувати. Спортивна перемога – це можливість постійно проектувати і обирати, що ставить людину поза закономірністю й причинною залежністю. Спортивний менеджмент – це свобода, що проектує досягнення спортивних цілей, найвищих результатів, формування себе як цілісної істоти у своєму спортивному бутті. Спорт володіє міцною соціалізуючою силою, його вже давно слід розглядати як захоплення, що здатне згуртувати всю націю, а й поповнити своєрідною ідеологією, устремлінням людей до успіху і перемоги.

Таким чином, концепт спорту у ракурсі базових схем антропології, онтології та арт-терапії є сублімативним вираженням

індивідуальної і соціальної життєдіяльності людини, направленим на виявлення механізмів функціонування і відтворення спорту в соціально-комунікативному та індивідуальному просторі:

1) він представляє собою механізм соціальної адаптації, при якому спорт виступає як засіб соціалізації, самоідентифікації і самореалізації;

2) механізм регуляції, в контексті якого досліджуються відносини спорту і таких базових соціальних регулятивів, як традиції, цінності, норми, мораль, естетичні характеристики;

3) інтегративний механізм, в контексті якого спорт розглядається на основі принципу гуманізації і реалізації гуманістичних функцій [4].

Із зростанням ролі спорту у сучасному житті як суспільства, так і окремої людини, його висока цінність є очевидною, у тому числі у якості критерію соціально-культурної ідентичності. Адже спорт не являється повністю замкненою і самодостатньою системою, направленою виключно на реалізацію сублімативного начала. Людина, яка попадає у спортивне життя, продовжує залишатися учасником соціально-культурних процесів, що розширюють сукупність критеріїв для самоідентифікації. І одним з таких критеріїв являється сучасний спорт, який спроможний виступати не тільки практикою фізичного чи інтелектуального сублімативного процесу, але й виконувати важливу соціально-культурну і комунікативну функцію, що свідчить про його значну роль в сучасній цивілізації.

Спорт представляє можливість реалізації внутрішньої природи людини, а вільне самовираження особистості, як правило, пов'язане з діями певних механізмів самоідентифікації в контексті вираження сублімативної спортивної практики індивіда. У спорті мають місце соціальні і психологічні обмеження, але разом з тим, активні заняття спортивною діяльністю являються свого роду способом подолання страху перед неупорядкованим внутрішнім (духовним) життям особистості.

Отже, комбінація особистісного і соціального світів, повинна сприяти реалізації можливостей спортивної особистості. Причому, самоідентифікація через виявлення сублімативного механізму відіграє вкрай важливу роль, так як напряму пов'язана з самооцінкою спортсмена як суб'єкта спортивної діяльності, своїх можливостей і перспектив розвитку. Тому необхідна адекватна самооцінка

спортивних успіхів через реалізацію сублімативних механізмів особистості для утвердження ефективного розвитку спортсмена на шляху його подальшого удосконалення [5].

Як свідчить аналіз, у процесі спортивної діяльності та активного залучення до спорту, індивід «самоактуалізується», тобто «створює» образ самого себе, проектуючи себе у майбутнє. Завдяки сублімативним механізмам, які індивід проявляє у спорті і через спорт, людина самостверджується, маючи можливість відчувати почуття власної значущості, отже, індивід змагається не тільки з іншими, собі подібними, але й самим собою. Оскільки, тренування і змагання – це не просто розвага, але й скоріше, протиборство, то воно відбувається як із суперником, так із власними обмеженими можливостями. Під час заняття спортом людина вчиться оволодівати самим собою, у тому числі через розвиток волі, вміння досягати на межі можливого. Протиборство нерідко пов'язано з ризиком, так що спорт виявляється школою, у якій спортсмен вчиться оцінювати ризик і при необхідності йти на нього, розвивати здатність приймати рішення за допомогою різноманітних сублімативних механізмів [6].

Арт-терапія як різновид форми мистецтва направлена на розробку арт-терапевтичних технологій та наукового аналізу їх психотерапевтичного ефекту, який також необхідний спортсмену. Як вважає Г.Витак, «арт-терапія сьогодні активно розвивається і за кордоном, і в нашій країні, використовується з терапевтичними цілями, при вирішенні діагностичних, корекційних, психотерапевтичних завдань, і стає все більш популярним лікувальним методом в професійному середовищі. Трансформація соціально-політичної, економічної, культурно-інформаційної сфер суспільства в цілому, стимулює розвиток арт-терапевтичних технологій, дослідження, присвячені розробці арт-терапевтичних технологій та науковому аналізу їх психотерапевтичного ефекту. Все частіше арт-терапія використовуються не тільки в клінічних цілях, але як профілактичному середовищі для розвитку здорового світосприйняття і способу життя» [1].

Ми вважаємо, що майбутнє арт-терапії не тільки за сферою мистецтва, культури, науки,

народної творчості, новітніх технологій, а й в психотерапевтичних цілях у сфері спорту. В цілому слід погодитися з авторами С.Криловою та Н.Хамітовим, що «в сучасному світі маємо виклик трансгуманізму. Цей виклик пов'язаний з бажанням еволюціонувати...в психо- тілесній площині, безкінечно продовжувати та підсилюючи буденний і граничний виміри людського буття».

Висновки

Ми солідарні з думками вчених, які вважають, що спорт являє собою надзвичайно амбівалентну сферу людської життєдіяльності, навіть парадоксальну: з однієї сторони, він стимулює до миролюбності, являючись свого роду способом сублімації агресивних настроїв; а з іншої, в ньому можна побачити джерело агресії і пов'язаної з нею конфліктної поведінки. Тим не менше, спорт був і залишається одним з самих ефективних засобів самоутвердження особистості, володіючи високою соціальною значущістю і привабливістю.

Спортсмен виступає образом соціально-культурної ідентифікації, свого роду носієм певних смислів і цінностей, які завжди можуть бути артикульовані. Цінності спорту співвідносяться з загальнокультурними цінностями і можуть розглядатися у контексті таких базових аксіологічних категорій сучасної цивілізації, як якість і рівень життя, активізація людських ресурсів у соціокультурному розвитку, соціальний порядок і добробут.

Виконуючи важливі соціально-комунікативні функції і являючись значущим елементом сучасного суспільного облаштування, спорт поступово стає самостійною соціокультурною системою зі своїми внутрішніми сублімативними механізмами регуляції і соціалізації. В умовах тотальної глобалізації, однією з основних задач суспільства стає збереження особистості-спортсмена як першочергової цінності. Для вирішення таких високих задач необхідний деякий універсальний механізм виміру соціально-культурної ідентичності, яким може виступати саме спорт, у якому людина реалізує свої сублімативні устремління, здобуваючи високі результати.

Список використаних джерел:

1. Андриєнко О. В. Особистість у демократичному соціумі: між світоглядною дихотомією та цілісністю. Гілея. Київ. 2013. Вип.70 (3). С. 303-309.
2. Білогур В. Є. Світоглядні орієнтації студентів: тенденції змін у трансформаційному суспільстві: монографія. Дніпропетровськ: Пороги, 2011. 311с.

3. Витак Г.Й. Особливості становлення арт-терапії в Україні / Г.Й.Витак // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2014. Вип. 56. С.43-51.
4. Воронкова В. Г. Формирование нового мировоззрения, нового человека, нового общества будущего: монография. Кого и как воспитывать в подрастающих поколениях / под ред. О. А. Базалука. Киев: Скиф. 2012. Т.2. С.134-152.
5. Людиномірність гармонізації культурно-освітнього простору особистості: методологія, експертиза та психолого-педагогічні рецепції: монографія. За заг. ред. Т. С.Троїцької, І. Аносова, В. Молодиченка. Мелітополь: ММД, 2012. 378 с.
6. Мельник В.В. Формування концепції інформаційного менеджменту: сутність, задачі, основні напрями розвитку Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Запорізька державна інженерна академія. Запоріжжя, 2012. Вип.49. С. 122-134.
7. Олексенко Р.І. Особливості формування світоглядних цінностей креативних підприємців в умовах глобальних викликів та трендів розвитку сучасного світу. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В. 2017. 228 с. ISBN 978-617-7566-09-9.
8. Олексенко Р. І. Філософія ринкових відносин. Становлення та розвиток в Україні в період глобалізації та інформаційної революції : соц - філос. Аналіз. Київ: Знання України. 2013. 367 с.
9. Олексенко Р.І. Методичні підходи до формування конкурентоспроможності підприємства // Інвестиції: практика та досвід. 2007. №19. С. 27-30.
10. Олексенко Р. І. Вплив комунікацій на ціннісні орієнтири особистості // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Запорізька державна інженерна академія. Запоріжжя. 2015. Вип. 62. С. 65-73.
11. Філософія людини як шлях гуманізму та гідності у граничному бутті суспільства: підхід філософської антропології та метаантропології: збірник наукових праць. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 30-31 березня 2015 р. / За заг. ред. Хамітова Н.В.- Київ: Видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015.С.65-67.

REFERENCE

1. Andrienko, O. (2013). Personality in a democratic society: between ideological dichotomy and integrity. Gilea. Issue 70 (3). 303-309 [in Ukrainian].
2. Bilogur, V. (2011). Students' worldviews: trends of transformation in a transformational society: monograph. Dnipropetrovs'k : Pogory, 2011. 311 s. [in Ukrainian].
3. Vitak, G. J. (2014). Features of formation of art therapy in Ukraine. Humanitarian Bulletin of the Zaporozhian State Engineering Academy. Issue 56. 43-51 [in Ukrainian].
4. Voronkova, V. (2012). Formation of a new world outlook, a new person, a new society of the future: monograph. Whom and how to educate in the rising generations. O. A. Bazaluk (Ed.). K.: Publishing House Skiff. T. 2. 134-152 [in Russian].
5. Vitality of the harmonization of the cultural and educational space of the individual: methodology, expertise and psychological-pedagogical receptions: monograph (2012). Troitskaya (Ed.), I. Anosov, V. Molodychenko. Melitopol : MMD. 378 s. [in Ukrainian].
6. Melnik V.V. (2012). The formation of the concept of information management: essence, objectives, main directions of development // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy / M-of education and science of Ukraine, Zaporizhzhia State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue. 49. P. 122-134 [in Ukrainian].
- 7 Oleksenko, R.I.(2017). Features of formation of the philosophical values of creative entrepreneurs in the face of global challenges and trends of the development of the modern world. Melitopol: FOP Odnorog T. 228 s . ISBN 978-617-7566-09-9 [in Ukrainian].
8. Oleksenko, R.I. (2013). Philosophy of market relations. Formation and development in Ukraine in the period of globalization and the information revolution: social-philosophical analysis. Kiev: Ukraine's Knowledge. 367 s. [in Ukrainian].
9. Oleksenko, R.I. (2007). Methodological approaches to formation of competitiveness // Investment: practice and experience. № 19. 27-30 [in Ukrainian].
10. Oleksenko, R.I. (2015). The effect communication on the value guidance of personality // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy: singles Sciences / The Ministry of education and science of Ukraine, Zaporizhzhya State Engineering Academy. Zaporizhzhia : [GS Sciences etc.]. Zaporizhzhia: publishing of ZDIA. Issue 62. 65-73 [in Ukrainian].
11. Philosophy of man as a way of humanism and dignity in your life: an approach of philosophical anthropology and metaanthropology: a collection of scientific papers. Materials of the international scientifically-practical Conference. 30-31 March 2015 r. / For the floor. Ed. N. Hamitova. Kiev: the NEC name M.P.Drahomanov, 2015. 65-67 [in Ukrainian].

Bilohur, Vlada – Doctor of Sciences (Philosophy), Professor, Head of the Department of theory and methodology of physical education and sport of disciplines, Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky (Melitopol, Ukraine)

THE CONCEPT OF SPORT IN THE RACE OF THEORETICALLY-METHODOLOGICAL FORMS OF SPORTS MANAGEMENT - ANTHROPOLOGY, ONTOLOGY AND ART-THERAPY

Abstract. *The urgency of the study is that the concept of sport in the perspective of the basic schemes of anthropology, ontology and art therapy and the conditions of its formation is analyzed. The concept of sports in the perspective of the perspective of the basic schemes of anthropology, ontology and art therapy is the result of the formation of a sports man, tempering the human body and achieving his sporting results.*

Formulation of the task - sport management is the basis of the formation of a society in which the demand is sport as an economic, social and cultural phenomenon of a globalized society. This type of society requires the development of the concept of a variety and its interweaving in the cultural practice of sports management. **Analysis of recent research and publications.** We rely on authors who investigated sport as a phenomenon that acts as a factor in the formation and development of personality.

The problem of individual self-determination as a philosophical problem is considered in the philosophical writings of S. Kierkegaard, K. Yaspers, M. Heidegger, J. P. Sartre, A. Kamyu and E. Fromm. **Selection of unexplored parts of the general problem** - conceptualization of the concept of sport as an object and subject of sports management. At the core of the study is the conceptualization of the basic schemes of anthropology, ontology and art therapy in the system of interdisciplinary space as a factor for the formation of a tempered and integral sports personality.

Formulation of the problem - the use of approaches, in particular anthropologic, ontological and art therapeutic, which allowed considering sport as an important economic, a social and cultural phenomenon, aimed at the formation of a sports man as a cohabitant.

Presenting main material. The place and role of the concept of sport as a new scientific direction and discipline of sport management are analyzed. The basis of sport management is the development of a sports person, the use of anthropological, ontological and art-therapeutic grounds for forming the integral end of a sports person. It was investigated that creativity, game and sport are universal functions of the person, which lead to the implementation of various forms of identity of the affirmation and development of the human body, which determine the formation of a sports person. It is determined that sports management forms a model for expanding the influence of sport on all spheres of society's life. The essence of sport as the main determinant of influence on the development of sports personality is revealed.

Conclusion - the concept of sports is outlined in the perspective of the basic schemes of anthropology, ontology and art therapy, which is based on the affirmation of the sports dominant and its cultivation in sport management.

Key words: concept of sport, anthropology, ontology, art therapy, sports management, sport person

Стаття рекомендована до публікації д.філософ.н., проф. О.П. Пунченко (Одеса, Україна)

Надійшла до редколегії: 16.10.2017

Прийнята до друку: 21.10.2017

Білогур Влада Євгенівна, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання та спортивних дисциплін, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (Мелітополь, Україна), вул. Гоголя, 1, кв.61, м. Дніпро, Україна 49044

E-mail: bilovlada@mail.ru, ORCID: 0000-0001-9041-7050